

Etableringskurs på folkhögskola

— Kvalitativ uppföljning hösten 2015

FÖRORD

Fler människor än någonsin tidigare lämnar sina hemländer och söker asyl i Sverige. Asylsökande har ett stort behov av att lära sig svenska och att lära känna och förstå det svenska samhället. Här kan folkbildningen vara ett stöd. "Att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen" är ett av de fyra syftena för statsbidraget till folkbildningen.

Sedan 2014 pågår etableringskurser på folkhögskola. När man som nyanländ har fått uppehållstillstånd och av Arbetsförmedlingen erhållit en etableringsplan, kan etableringskurs på folkhögskola ingå i planen.

När man deltar i en etableringskurs på folkhögskola blir man också en del av skolans sociala sammanhang och gemenskap. Många deltagare har haft stora påfrestningar och en stabil skoldag kan ge struktur i tillvaron.

För att få en insikt om deltagarnas upplevelse av etableringskurs på folkhögskola och vad den leder till har Folkbildningsrådet låtit genomföra denna kvalitativa uppföljning vid fem folkhögskolor på olika ställen i landet.

Lena Svensson, som är lärare vid Ölands folkhögskola, har genomfört uppdraget.

Stockholm 2016-02-08

Britten Månsson-Wallin
Generalsekreterare
Folkbildningsrådet

INNEHÅLL

Sammanfattning	5
Etableringskurs på folkhögskola.....	6
Den kvalitativa uppföljningens syfte	6
Vad är en etableringskurs på folkhögskola?	6
Vad är folkhögskola?	8
Deltagarnas upplevelser av etableringskurs på folkhögskola	10
Vad har kursen betytt för dig?	10
Vad tycker du om kursen?	13
Vad händer efter kursen?	15
Skolledningens och pedagogernas synpunkter på etableringskursen	16
Vilken betydelse har kursen för deltagarna?	16
Hur har etableringskursen påverkat folkhögskolan?	18
Etableringskurs inför framtiden	20
Slutsatser och analys	22
Etableringskursens syfte	22
Etableringskursens förutsättningar	24
Etablering på folkhögskolevis	25

Bilagor

Bilaga 1 Uppföljningens genomförande

Bilaga 2 Etableringskurs på folkhögskola – antal deltagare länsvis 2014-2015

Bilaga 3 Frågeformulär till deltagarna

Bilaga 4 Frågeformulär till fokusgrupp

Bilaga 5 Uppdragsbeskrivning kvalitativ uppföljning Etableringskurs på folkhögskola

Sammanfattning

Etableringskurs på folkhögskola pågår sex månader på heltid. Studierna omfattar svenska, arbetsförberedande och orienterande insatser.

Den kvalitativa uppföljningen av etableringskurs på folkhögskola visar att deltagarna i stort är nöjda med kursen. Man ser lärarna som engagerade och intresserade. Man känner att man får stöd och trivs i skolmiljön. Kurskamrater blir ett nätverk.

Sex månader på heltid med ett fåtal lärare ger trygghet och stabilitet. Folkhögskolans pedagogik med utgångspunkt i individen och gruppens möjligheter fungerar väl i etableringskursen med dess heterogena grupper.

Språkundervisning sker efter olika modeller men tar utgångspunkt i individens behov.

Orientering om att leva och arbeta i Sverige sker genom studiebesök och samtal i praktiska vardagssituationer där deltagare möter det svenska samhället på olika sätt. Arbetsförberedande insatser syftar till att öka kunskapen om svensk arbetsmarknad. En individuell plan med kartläggning av deltagarens tidigare erfarenhet av arbete och mål för framtiden görs tillsammans med lärare. Det kan ge nya tankar kring vad som är realistiskt möjligt beträffande studier och arbete.

Flertalet deltagare i folkhögskolans etableringskurs har kort skolbakgrund där sex månaders deltagande i etableringskurs ofta inte är tillräckligt för att få arbete. Folkhögskolans arbetsförberedande insatser ses från skolorna i uppföljningen som i första hand en mental förberedelse för svenskt arbetsliv. En fortsättning efter kursen kan vara sfi-undervisning på samma folkhögskola eller i kommunen, praktik och i några fall arbete.

Mer samverkan med Arbetsförmedlingen efterfrågas av folkhögskolorna i uppföljningen. Det är en framgångsfaktor för kvalitén i etableringskursen, för upplägg av kursen, under kursens gång och efter, då vidare planering av deltagarens etablering ska ske.

Etableringskurs på folkhögskola

Etableringskurs på folkhögskola är ett uppdrag från Arbetsförmedlingen till Folkbildningsrådet att på de statsbidragsberättigade folkhögskolorna genomföra verksamheten i enlighet med regeringens beslut. Insatsen påbörjades 2014. Antal deltagare per län presenteras i bilaga 2.

Den kvalitativa uppföljningens syfte

Folkbildningen behöver större insikt i deltagarnas upplevelse av utbildningen och vad utbildningen leder till i ett längre perspektiv. Inför framtiden och eventuella nya uppdrag behövs mer kunskap om den utbildning som nu är igång. Det kommer att finnas ett stort behov av att integrera och utbilda nyanlända i många år framöver och folkbildningen kan spela en viktig roll i sammanhanget.

Uppföljningen har skett genom en urvalsstudie som omfattar individuella intervjuer och fokusgruppsintervjuer med 28 deltagare i etableringskurs på fem folkhögskolor. Två fokusgruppsintervjuer med lärare och skollädares från dessa skolor har också gjorts. (Bilaga 1)

Vad är en etableringskurs på folkhögskola?

En del av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag

Etableringsuppdraget syftar till att personer som är nya i Sverige, och som har en pågående etableringsplan, snabbt ska komma i arbete eller utbildning enligt lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (2010:197). Etableringsplan upprättas av Arbetsförmedlingen tillsammans med den nyanlände. Det sker i samverkan med berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer.

Etableringskurs på folkhögskola är en arbetsförberedande insats som kan erbjudas personer i etableringsuppdraget. Insatsen är främst riktad mot personer med kort utbildning, motsvarande förgymnasial utbildning kortare än nio år. Bristfälliga kunskaper i svenska språket ska inte begränsa personens möjligheter att delta. Tanken är att insatsen ska vara en tidig

insats under tiden som personen har en etableringsplan, som i normalfallet pågår i 24 månader. Syftet med insatsen är att personen ska stärka sina möjligheter att få ett arbete. Fortsatta studier kan dock vara en lämplig väg för många efter avslutad etableringskurs, inte minst studier inom ramen för folkhögskolorna ordinarie verksamhet.

Beskrivning av etableringskursen

Utbildningen pågår i sex månader på heltid och innehåller studier i svenska, arbetsförberedande samt orienterande insatser.

Kommunerna har särskilt ansvar för samhällsorienterande insatser enligt förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

De arbetsförberedande insatserna består av aktiviteter som syftar till att öka personens möjlighet till arbete. Folkhögskolorna utgår från deltagarnas erfarenheter och yrkesbakgrund. Kursen anpassas utifrån individens och gruppens förutsättningar och behov. Orienterande insatser består av aktiviteter som syftar till att öka personens kunskap om arbetsmarknaden.

Efter avslutad kurs erhåller deltagarna ett kompetensintyg och en individuell plan. Kompetensintyget ligger till grund för validering till fortsatta studier på folkhögskola och inom den kommunala vuxenutbildningen. Intyget kan också användas i kartläggningen vid antagning till Utbildning i svenska för invandrare, sfi. Den individuella planen som deltagarna erhåller i samband med vägledning syftar till att man ska fortsätta närma sig arbetsmarknaden efter genomförd etableringskurs på folkhögskola.

Folkhögskolornas upplägg av etableringskursen

Utifrån folkhögskolans pedagogik arbetar skolorna för att ge deltagare i kursen stabilitet och rutiner i vardagen, för ökat självförtroende och nya perspektiv på möjligheter till utbildning och arbete.

Tyngdpunkt läggs på svenska språket och språkträning utifrån individuell nivå, genom svenskundervisning i nivågrupperade grupper, genom samtal och övning i vardagssituationer och vid studiebesök och i uppföljning av dessa. Bild, rollspel och andra estetiska uttryckssätt används.

Orientering i etableringskurs på folkhögskola har annat innehåll än den samhällsorientering som kommunen ansvarar för. Kursens orientering sker genom studiebesök och klassrumsbesök av representanter från olika samhällsfunktioner och är aktiviteter som syftar till att deltagarna ska få ökad kunskap om arbetsmarknaden.

Arbetsförberedande inslag är, förutom språkundervisning och studiebesök, att med hjälp av dator söka fakta om arbetsmarknad och hur man söker arbete. Utgångspunkt är individens tidigare erfarenheter, utbildningsbehov och mål. På flertalet skolor finns tillgång till studievägledare, som kan medverka i kursen och som deltagare har möjlighet att ta egen kontakt med. Individuell studieplan upprättas utifrån samtal med lärare kring studier, arbetslivserfarenhet och tankar kring framtida arbete.

Målgrupp

Målgruppen för utbildningen är personer som omfattas av etableringsuppdraget enligt lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (2010:197) och som har en pågående etableringsplan. Utbildningen riktar sig främst till personer med kort utbildningsbakgrund. Vid utgången av september 2015 var 50 717 personer registrerade i etableringsuppdraget, varav 16 402 personer hade kortare än nio års utbildning.

Samverkan

Folkhögskola och lokal arbetsförmedling ska samarbeta vid rekrytering av deltagarna och kursinnehållet. Folkhögskolan informerar om kursupplägget och Arbetsförmedlingen anvisar personer till utbildningen. Arbetsförmedlingen gör en arbetsmarknadspolitisk bedömning som ligger till grund för en etableringsplan. Etableringsplanen innehåller insatser som den nyanlända ska delta i. Etableringskursen på folkhögskola kan ingå i planen.

Vad är folkhögskola?

Det finns idag 154 folkhögskolor i Sverige, varav 112 drivs av folkrörelser eller med andra organisationer som huvudman. Övriga folkhögskolor drivs av regioner/landsting (41) eller kommuner (1).

Folkhögskolan är en studieform för vuxna med nedre åldersgräns på 18 år för de allmänna kurserna. Allmän kurs ger normalt företräde för sökande med kort tidigare skolutbildning. Efter allmän kurs utfärdar folkhögskolan behörigheter till vidare studier inom vuxenutbildning, högskola och yrkeshögskola.

Samtalet och den studerandes aktiva deltagande i gruppen är utmärkande för folkhögskolan som utbildningsform. Man studerar ofta ämnesövergripande i projekt- eller temaform och utgår från de studerandes behov, förkunskaper och erfarenheter. Studiebesök, grupparbeten och studieresor är vanligt i studieformen.

Folkhögskolorna är inte bundna till centralt fastställda läroplaner. Varje folkhögskola beslutar självständigt om vilka kurser som anordnas och vilken profil skolan ska ha.

En mängd olika inriktningar och ämnesområden finns: allmän kurs (behörighetsgivande) som är ett alternativ till gymnasieskolan eller Komvux på olika nivåer, dessutom profilkurser, ofta estetiska ämnen, och vissa yrkesutbildningar, men även distanskurser och kortkurser.

Folkhögskolornas ordinarie verksamhet finansieras genom statsbidrag och landstingsbidrag. De studerande på folkhögskolornas allmänna kurser och profilkurser kan få studiestöd genom CSN.

Villkor för det statliga stödet till folkbildningen anges i Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen.

Deltagarnas upplevelser av etableringskurs på folkhögskola

Vid intervjutillfället befann sig flertalet i urvalet för studien i slutet av kursen, som är på sex månader. Några hade tillkommit senare genom löpande antagning. De flesta är från 20 år och uppåt, med kort utbildning från hemlandet. En som deltar i intervjuerna i studien är akademiker.

Beskrivning av studiens genomförande beskrivs i bilaga 1, och frågeformulären finns i bilaga 3 och 4.

Vad har kursen betytt för dig?

Deltagarna har fortfarande ganska lite erfarenhet av andra aktiviteter som Arbetsförmedlingen erbjuder. De flesta har gått sfi-undervisning längre eller kortare tid och några har påbörjat kommunens samhällsorientering. Enstaka deltagare har deltagit i praktik genom Arbetsförmedlingens försorg. Etableringskursen på folkhögskola är en ny erfarenhet när det gäller skola och undervisningssätt jämfört med erfarenheter från hemlandet, där man inte hade samma inflytande. På folkhögskolan känner man sig sedd och respekterad. Etableringskursen betyder tillhörighet till en grupp där man är efterfrågad och den ger trygghet som man längtar till.

”Det känns som mitt hem här! De (lärarna) bryr sig om mig, stöttar mig.”

Lärarna uppskattas och beskrivs som engagerade, intresserade och hjälpsamma. De är öppna för förslag om förändring och förbättring utifrån individuella behov och önskemål. Det kan gälla till exempel undervisning i svenska.

”Hade problem med att skriva, behövde mer repetition. De lyssnade på mina förslag. Det blev bra.”

”Kursen betyder jättemycket.”

Språkträning

Undervisning i svenska är det huvudsakliga innehållet i etableringskursen i detta urval av skolor, även om den utformas på olika sätt utifrån tidigare verksamhet och lärare. Kursdeltagarna i studiens urval är i stort nöjda oavsett hur undervisningen är upplagd. Några föredrar sfi-svenskans strukturerade form av undervisning med lärare och böcker, som kan kännas mer som en bekant skolform.

Det viktigaste är att få prata svenska och öva språkkunskaperna och det är skoltiden som ger tillfälle till det. Efter skoltid har få någon att tala svenska med. Man bor ensam eller med familj där hemspråket talas. Det upplevs som svårt att få kontakt med svenskar.

”Svenskar kanske inte vågar ta kontakt. Det är hej och hej då.”

”Jag övar med en väninna från Somalia.”

Att närma sig arbetsmarknaden

Etableringskursen syftar till att få deltagare att närma sig arbetsmarknaden. På frågan om man tycker sig ha kommit närmare arbete svarar man både ja och nej. Allt man lär betyder att man har lättare att få ett arbete, samtidigt som man upplever att det kommer att ta tid. De intervjuade understryker behovet av att kunna behärska svenska som förutsättning för arbete. Kursen ger insikter i hur svensk arbetsmarknad ser ut. Man skriver CV och lär sig söka jobb med hjälp av dator.

Flertalet nämner att lärare i kursen har frågat vad de gjort tidigare, vilka kunskaper och vilken arbetslivserfarenhet de bär med sig. Detta har även handläggare på Arbetsförmedlingen frågat om. Några berättade att de tagit hjälp av skolans studievägledare. Vid behov förmedlar Arbetsförmedlingen kontakt med yrkesvägledare.

Nätverk och nya kontakter

Etableringskursen i sig skapar nätverk. Kurskamraterna, lärare och skolans andra kurser och personal blir deltagarnas kontaktnät. Deltagarna i studien konstaterar dock att de har få kontakter utanför skolan. Man har varit kort tid i Sverige och har få bekanta.

”Träffade folk från våra länder, men inte med svenskar. Har bara kontakt med lärarna.”

Det skulle vara bra om fler var svenskar i klassrummet, kanske blandade grupper, för att träffa svenskar och ha fler chanser att öva språket.

”Hade vi haft några fler svenskar i klassen, då hade det varit skillnad.”

Flera uttrycker att de gärna skulle vilja få kontakt med föreningar, men vet inte hur man gör och här är bristen på svenskkunskaper ett hinder. En deltagare berättar att han spelar i ett fotbollslag som bildats med hjälp från svenskt föreningsliv. Lokalt har också studieförbund inbjudit till cirkelledarutbildning för att skapa flerspråkiga mötesplatser. Deltagare nämner det som en möjlighet att få mer övning i att tala svenska.

Studiebesök

Studiebesöken i etableringskursen ger både tillfälle för språkträning och bidrar till orientering om arbetsmarknaden. Stadsvandringar, besök på bibliotek, simhall och i kyrka, hos lokala företag och hantverkare förekommer. Man har också haft besök från brandkår och polis. Vardagskunskap i praktiken ges genom till exempel besök i affärer där man lär sig namn på produkter och övar sig att läsa innehållsförteckningar. Studiebesök i skolans övriga kurser visar möjliga alternativ till fortsatta studier efter etablering och kan bli en ögonöppnare. En deltagare i studien säger att ett studiebesök gav motivation att bli klar med etableringskursen, just för att kunna gå vidare med studier på skolans allmänna kurs.

Skoldagen

Etableringskursen är på heltid fem dagar i veckan. Skoldagen kan läggas upp på olika sätt med språkundervisning på förmiddagen, eget arbete och studier i grupp på eftermiddagen. Bild, hantverk, matlagning, naturpromenader och friskvård är andra inslag som kan ingå.

I stort sett är de deltagare som ingår i denna studie nöjda med upplägget. Några blir trötta av stillasittande. Det är omöjligt att lära språk en hel dag och man borde ha mer variation i uppläggning. Några kvinnor säger att det är bra att dagen inte är längre för de har hem och hushåll att sköta.

Det finns också motsatt åsikt och önskan om längre tid, mer tid, eftersom behovet av och längtan efter att lära sig svenska är så stor.

”Lektionerna är korta, vi behöver mer. Minska på utflykter, det är slöseri med tid.”

”Jag skulle vilja ha fler dagar.”

Vad tycker du om kursen?

Vad har fungerat?

Deltagarna i etableringskursen som ingår i studien har i allmänhet varit kort tid i Sverige och har begränsad erfarenhet av svensk skola eller andra aktiviteter i Arbetsförmedlingens regi, men det stora flertalet deltagare tycker att allt på folkhögskolan fungerar bra. Lärarna nämns först, som stöttande och intresserade av varje individ. Folkhögskolans pedagogik med öppna samtal och diskussioner är annorlunda mot vad man tidigare varit med om i skolsammanhang och det kan ta tid att vänja sig, men man upptäcker efter hand att det går framåt. Det gäller främst svenskan.

En deltagare tar sig själv som exempel:

”Jag har gått här ett par månader och kan så mycket, det är svar nog!
Det finns alltid positivt och negativt men jag tycker jag lär mig bra.”

Folkhögskolans pedagogik uppskattas och här ges exempel från hur undervisning i svenska går till. Man har gjort rollspel och övat ord utifrån en realistisk situation:

”Vi spelade teater att vi köpte skor och övade ord. Det var roligt.”

Flera uttrycker att de trivs.

”Allt fungerar bra. Jag vill studera dag och natt! Det känns som jag får stöd. Jag trivs väldigt bra här.”

”Om jag skulle betygssätta på skala 1 till 10 points skulle sfi få 0,5 och etableringskursen 9,5.”

Vad har inte fungerat?

Svenskundervisningen nämns i både positiva och negativa ordalag. Grupper med stora skillnader i kunskapsnivå gör det svårare. Man hinner inte få tillräcklig hjälp av lärare och blandade grupper drar ner tempot för de snabba som har kommit längre. Svenskundervisningen anses annars som bra, med några undantag där deltagare är besvikna eftersom de tycker de hade blivit lovade sfi-undervisning. Man är van vid att ha en bok och vill ha betyg, för det är vad man brukar ha som mål.

Ålder och skolbakgrund påverkar också takten i lärandet.

”För mig tar det två-tre dagar att lära mig ett ord. Och efter att jag lärt mig det glömmer jag ordet för att jag inte använder ordet.”

Det stora flertalet deltagare har kort utbildningsbakgrund. Endast en akademiker finns bland de intervjuade och han har synpunkter på vilken

grupp han skulle placeras i. Han önskar mer yrkesinriktad undervisning på högre nivå.

Vad kan utvecklas?

Deltagarna i etableringskursen har hittills liten erfarenhet av studier och olika former av aktiviteter. De tycker kursen är bra och säger att de gått för kort tid (några har gått två månader), för att ha åsikter om vad som kan utvecklas. Några menar att det inte är deras utan skolans ansvar.

Det finns dock några konkreta synpunkter på hur kursens form och innehåll kan förbättras. Fler i klassrummet skulle tala svenska, inte bara läraren, för man önskar fler svensktalande som man kan prata med om sina uppgifter.

Det finns ett stort behov av samtal och resonemang kring vardagsfrågor och hur man upplever sitt liv här och nu.

”Jag skulle vilja ha mer ... integration ... som nu, det här – samtal.”

Några efterfrågar mer av andra skolämnen, som lite grundkunskap i matematik och fysik och mer datorkunskap.

Många frågar efter att få prova på arbete, kanske som praktik och med svenskundervisning parallellt.

Vilka är etableringskursens styrkor och svagheter jämfört med andra insatser i etableringsplanen?

Etableringskursens svaga och starka sidor är svårt att säga något om för de intervjuade deltagarna eftersom flertalet endast gått kommunens samhällsorientering eller fortfarande deltar i den. Några har gått en språkförberedande introduktion, men saknade mer individanpassad hjälp. Sfi tycker många är bra upplagt medan andra tycker grupperna varit för stora med skiftande kunskapsnivå.

Variationerna i etableringskursen på folkhögskolan där man får delta i många olika aktiviteter upplevs positivt. Det viktiga är att man får använda språket och öva svenskan.

Kommunens samhällsorientering uppfattas som nyttig information om det svenska samhället. Man tycker inte att det går att jämföra med folkhögskolan, där undervisningen sker i praktiska situationer. På folkhögskolan lär man sig genom studiebesök, samtal och övningar i vad man behöver kunna i vardagslivet och i arbetslivet.

Styrkan i etableringskursen är kontinuiteten, variationen, skolmiljön och lärarnas engagemang. Individanpassad undervisning gör att man lär sig språket.

Andra aktiviteter som ingår i etableringsplanen kan däremot ha fördelen med tydlig struktur med kortare studiepass och även med stöd av hemspråk, som i samhällsorienteringen.

Vad händer efter kursen?

Vad som kommer att hända efter etableringskursen på folkhögskolan är en öppen fråga. Finns möjligheten vill många av deltagarna i studien fortsätta sfi-studier på samma skola. Fortsättning på allmän kurs på grundnivå nämns också av någon som alternativ. Först och främst är målet att lära sig språket, att få praktik eller arbete.

Kontakt med handläggare på Arbetsförmedlingen är ett frågetecken. Många säger att de haft en bra handläggare, men att denne flyttat eller börjat på nytt jobb med annat projekt. Några uttrycker också att det är handläggaren och Arbetsförmedlingen som ska föreslå vad som ska hända efter kursen.

Det finns en osäkerhet inför framtiden och oro för att hamna hos "socialen" eftersom man inte behärskar svenska och inte vet hur man ska få jobb.

"Vi är ett arbetande folk. Vi kommer hit, har arbetat i hela vårt liv. Helt plötsligt upphörde allt, allt stannade, allt dog. Nu är vi i Sverige och vet inte vad vi ska göra."

Bekymmer kring bostad, ekonomi, splittrade familjer och den egna hälsan tar energi från planeringen framåt.

"Tanken på sin ålder och hur det ska gå gör att man blir nedstämd. Framtiden är okänd."

På sikt hoppas de intervjuade kunna arbeta med något man gjort tidigare, eller också något annat. Man nämner vad man gjort tidigare och kanske kan fortsätta med, att arbeta som frisör, lastbilschaufför eller bilmekaniker. Flera har drivit egna affärer eller varit företagare men vet inte om de har möjlighet att fortsätta med det. Man har ännu inga kontakter i Sverige och måste dessutom förnya sina kunskaper på området. Orientering om svensk arbetsmarknad har visat på områden där det finns möjligheter och flera kvinnor nämner vården. Flera kvinnor har förväntningar på att få möjligheter till utbildning och yrke:

"I Sverige kan kvinnor göra vad de vill och de får köra bil."

Drömmen om högre studier finns hos några, men man verkar vara medveten om att det kan vara en lång väg till högskola och universitet.

Skolledningens och pedagogernas synpunkter på etableringskursen

Vilken betydelse har kursen för deltagarna?

Fokusgruppernas lärare och skolledare som ingår i studiens urval har en positiv syn på folkhögskolans roll i etablering av nyanlända. Folkhögskolan spelar en viktig roll för deltagarna och här erbjuds ett socialt sammanhang och en trygg gemenskap. De flesta har stark ambition att lära språket och bli en del av det svenska samhället för att på sikt komma i arbete. För att det ska bli möjligt behövs en grund att stå på och att finna sig tillrätta i en ny tillvaro. Många deltagare har en kaotisk tid bakom sig och en stabil skoldag ger struktur i tillvaron.

Att få tillhöra en grupp är betydelsefullt. En lärare berättar hur deltagare uttrycker glädjen över att träffas igen efter helgen och när språket inte räcker visar man känslorna på annat sätt.

”Hon slog ut med armarna och sa ni är min familj.”

Språkträning

Lärare i studiens fokusgrupper ger exempel på hur svenska språket övas i vardagliga situationer. För att klara sig i vardagslivet behövs olika sorters kunskaper inom vitt skilda områden, som att kunna sköta en diskmaskin, betala räkningar och ställa sig i bostadskö. Deltagarna får nödvändig vardagskunskap samtidigt med svenskundervisning och det ökar självförtroendet och motivationen. Att kunna hantera en dator och producera egna texter ger deltagarna både självförtroende och glädje.

Det är en pedagogisk utmaning att möta de heterogena grupper som kommer till kursen. Fokusgruppernas lärare talar om hur man i samma grupp kan ha kortutbildade deltagare och akademiker. Man löser det utifrån de möjligheter som står till buds med nivågruppering och extra lärarresurser. Lärarna understryker samtidigt att det är folkbildningspedagogik att uppmuntra mångfald och att det kan vara en

fördel med blandade grupper. Det finns några deltagare som drar och som kan hjälpa och stimulera dem som inte kommit lika långt.

Förberedelser för arbetsmarknaden

Många deltagare i etableringskursen har ambitionen att skaffa en hög utbildning. Lärarna i studiens fokusgrupper nämner hur man här försöker hjälpa deltagare att ha en realistisk bild av vilka mål man ska sätta. Man pratar om hur svensk arbetsmarknad ser ut och undersöker olika områden och frågar efter vad deltagarna har för erfarenhet, vad de kan och vill göra. Man gör det på den språkliga nivå som de har och lärarna påpekar att det finns behov av att anlita språkstöd under dessa samtal. Man kan också ta hjälp av andra deltagare som är duktigare på språket. Det blir då dubbel vinst eftersom också de får viss studievägledning.

”Vi försöker arbeta lite tematiskt också, alltså just vilka yrken finns i Sverige, vad är möjligt, vad vill du jobba med i framtiden.”

Genom studiebesök hos företag och det lokala näringslivet får deltagare en första kontakt med hur svensk arbetsmarknad kan se ut. Skolornas lokala nätverk med företag och verksamheter är här en tillgång.

Folkhögskolornas möjlighet att ordna praktik eller studiebesök kan dock variera, beroende på vilka företag och verksamheter som finns i närområdet.

Förberedelser för att komma närmare svensk arbetsmarknad handlar om mental omställning hos många deltagare. För kvinnor som inte arbetat utanför hemmet kan studiebesök med etableringskursen vara första kontakt med yrkesarbete. Det är särskilt viktigt för dem att bli sedda och uppmuntrade att våga ta steget ut i arbete.

Fokusgruppernas lärare och skolledare lyfter fram folkbildningens människosyn, att se människor som en resurs. Etableringskursernas deltagare är kompetenta människor som behöver synliggöras. I kurserna finns många som behöver en introduktion i hur de kan bli aktiva medborgare och bidra i samhället.

”En arbetsmarknad är ganska svår att komma in på över huvud taget. Men deltagarna utvecklas ju hos oss.”

Lärare i fokusgruppen vill också lyfta fram att allt inte hänger på språkkunskaper i svenska. Det går att få arbete även om det finns brister i språket.

Deltagarnas ambition är att så småningom få ett arbete, men möjligheterna skiftar utifrån personliga omständigheter och arbetsmarknaden. Lärarna

påminner om att det ofta rör sig om människor med traumatiska upplevelser. För många deltagare upptas tankarna av annat än studier.

Kunskaper om att leva och arbeta i Sverige

Sex månader på folkhögskola ger kunskap och delaktighet i det svenska samhället på många områden. Kunskap om den svenska vardagen och arbetslivet läggs in i undervisningen i svenska på olika sätt genom diskussioner om aktuella händelser och med studiebesök. Lärarna exemplifierar med att berätta om besök i klassrummet av bibliotekarie, polis och brandman som ger perspektiv på hur yrkesgrupper arbetar i Sverige och vilken utbildning som krävs. Bara genom åka till en annan stadsdel öppnas en ny värld. Studiebesök förekommer relativt ofta. Exempel är småföretag, hantverkare, simhall och brandstation, ålderdomshem och daghem. Mat och matlagning ger goda möjligheter att öva språket.

”De tycker det är jätteroligt med matlagning, så det har vi gjort några gånger att vi lagat mat ... så man kan känna och smaka och sen prata om okej, vad heter det här på ditt språk.”

Gruppens storlek spelar också in för vilka möjligheter man har för att göra meningsfulla studiebesök. På vissa skolor med kontinuerlig antagning har gruppen blivit så pass stor att det uppfattas som att det inte är praktiskt genomförbart. På andra skolor med mindre grupper fungerar studiebesöken bra.

Lärare och skollärare framför också tankar om att folkhögskolan skulle kunna överta den samhällsinformation som nu genomförs i kommunens regi. I grupper med många nyanlända och många kvinnor skulle det ge bättre resultat med praktiska erfarenheter av det svenska samhället, som att se sjukvård på plats. Informationen skulle bli konkret och praktisk. För kvinnor kan studiebesök och kontakt med olika yrken vidga synen på vilka möjligheter man har att välja yrke. Det kan vara en ögonöppnare att se att skolans vaktmästare är kvinna.

Folkhögskolans samarbete med studieförbund kan ge deltagare tillgång till cirkelledarutbildning vid sidan av etableringskursen. Det ger möjlighet till aktivt deltagande i det civila samhället.

Hur har etableringskursen påverkat folkhögskolan?

Lärare och skollärare i studien ser etableringskursen som en betydelsefull insats i integrationen av nyanlända. Deltagarna på skolans andra kurser och

skolans personal får samtidigt mer förståelse för hur det är att vara flykting och invandrare när man möter deltagare i etableringskursen.

Folkhögskolepedagogik ska vara grunden i en uppdragsutbildning likaväl som i skolans andra kurser. För att möjliggöra det disponerar man om personal. Det är erfarna folkhögskollärare som tar hand om etableringskursen och man nyanställer istället till andra kurser.

Planering

För undervisning i svenska har skolorna löst lärarfrågan på olika sätt. Några har sedan tidigare en uppbyggd struktur med anställda lärare med sfi-kompetens, medan andra har gjort nyanställningar. Lärarna och skolledarna i fokusgrupperna påtalar kortsiktigheten i planeringen som ett problem. Man vet inte i förväg hur många platser man blir tilldelad nästa år, vilket gör att det är ekonomiskt osäkert att nyanställa lärare. För uppdragsutbildningar vet man heller inte om man kan starta kursen igen vilket går ut över kvaliteten, menar lärarna. Relativt vida ramar för kursens innehåll ger dock skolorna frihet att lägga upp den utifrån lokala förutsättningar.

Folkhögskolorna arbetar oftast utifrån ett traditionellt läsår med två terminer. Etableringskursens sex månader följer inte skolornas ordinarie terminstider. Lärarna och skolledarna menar att det kräver speciallösningar för att klara etableringskursen parallellt med vanlig verksamhet. Flertalet lärare anser det skulle fungera bättre med en kortare kurs som passas in i övriga verksamheten. Det optimala vore att ha två kurser per år som motsvarar terminerna.

För etableringskursens deltagare kan kurstiden medföra problem vid skollov, eftersom många har barn, som då får följa med till föräldrarnas skola.

Folkhögskolans pedagogik

Folkhögskolans pedagogik i en uppdragsutbildning som etableringskursen förverkligas genom flexibilitet, snabba och korta beslutsvägar. Erfaren personal gör att folkhögskolans pedagogik och tänkande genomsyrar även en uppdragsutbildning.

En lärare kommenterar:

"Det är ingrott."

Lärarna anser att grundfilosofin finns oavsett kurs.

"Vi ska jobba med etableringskursen som vi jobbar med andra kurser, pedagogiskt och kunskapsmässigt, och se människan, individen."

Från deltagarperspektiv kan sfi- undervisning i kommunens regi upplevas som mer opersonlig än folkhögskolan, där undervisningen anpassas mer efter individen. Lärare i fokusgruppen menar att sfi-undervisning väl kan stämma med folkhögskolan pedagogik, eftersom man utgår från individens möjligheter, samtidigt som det påpekas att betygsrätt kan vara en fälla för folkbildningen. Det låser arbetet till ett system som är främmande för folkhögskolan, som inte har traditionell betygssättning.

”Jag tror att folkbildningen gör det mer personligt på något sätt. Man möter människor där de är just nu ... man anpassar sig efter varandra och var man befinner sig.”

Etableringskurs inför framtiden

Hur skulle etableringskursen kunna utvecklas?

God samverkan med Arbetsförmedlingen är en framgångsfaktor när det gäller utformningen av etableringskursen. Det är lärare och skolledare i studiens fokusgrupper eniga om. Kontakt före kursen med information om vilka deltagare som kommer och en kontinuerlig kontakt med Arbetsförmedlingens handläggare under kurstiden, gärna med besök, efterfrågas. För att informera Arbetsförmedlingen om skolans arbetssätt bjuder några skolor i studien in handläggare för att berätta om vad skolan kan erbjuda. Lärare besöker också Arbetsförmedlingen för att skapa kontakt och informera. Någon skola har som rutin att hålla regelbunden kontakt med den lokala arbetsförmedlingen för att informera och diskutera frågor av praktisk natur.

För att utveckla etableringskursen behövs långsiktighet, anser fokusgruppernas lärare och skolledare. Hur långt man hinner skiftar från grupp till grupp. Det är orealistiskt att som lärare ha ett förutbestämt mål som ska uppnås.

”Givetvis ska man ha en slags målbild, men man kan inte ha någon fast ram för det. ”

Lärarna ser en förlängning av etableringskursen som en möjlighet. Det alternativet skulle gynna studierna och integrationen.

Med mer homogena grupper skulle det även vara möjligt att nå längre och få mer kvalitet i kursen.

Man efterlyser också ökad samverkan kring kursens upplägg, till exempel att kommunens samhällsinformation kan ingå på smidigt sätt i schemat. Man vill undvika att splittra kursveckorna och den trygga rutin som är viktig för deltagarna.

Information om etableringskursen behövs på alla plan. Lärare och skolledare talar om behovet av ökat samarbete mellan folkhögskolorna. Idéutbyte och utbyte av erfarenheter skulle vara ett sätt att utveckla etableringskursen.

Hur kan en etableringskurs integreras med skolans övriga verksamhet?

Etableringskursen i uppföljningens urval av skolor bedrivs i anslutning till annan folkbildningsverksamhet, vilket gör den synlig och närvarande och deltagarna möter andra kursers deltagare i korridorer, kafé och matsal. De deltar i skolans gemensamma aktiviteter av möten och fester och integreras i andra kurser då det är möjligt, som vid nivågrupperad svenskundervisning. Vid löpande antagning får före detta etableringskursdeltagare ibland vara faddrar och mentorer för de nya deltagarna, vilket skapar en brygga mellan kurserna. Då sfi finns på samma skola kan deltagare från etableringskursen efter de sex månaderna gå över dit.

De naturliga mötena i skolan ger också tillfälle att öva sig i praktisk vardagssvenska. Att möta olika personalgrupper i kök, matsal, vaktmästeri och reception ger ömsesidigt utbyte.

Vad kan folkhögskolan erbjuda efter kursslut?

Efter etableringskursens sex månader finns olika alternativ med möjlighet till fortsättning med sfi-svenska på samma skola, eller om språkkunskaper är tillräckliga, fortsättning på allmän kurs på grundnivå, eller i annan vuxenutbildning. Det finns också lokala exempel på hur kommunen erbjuder förlängd tid för sfi-studier efter etableringskursens slut. Praktik där skola och handläggare på Arbetsförmedlingen samverkat i planering kan bli en fortsättning ut i arbete. Andra deltagare har gått direkt till arbete.

Slutsatser och analys

Etableringskursens syfte

Språkträning

Folkhögskolorna i uppföljningens urval undervisar i svenska i etableringskursen på olika sätt. Det sker genom klassrumsundervisning, övning i språk vid studiebesök och genom samtal om vardagssituationer. Den varierande språkundervisningen tas emot positivt av deltagarna. Många av de intervjuade deltagarna önskar dock mer enhetliga grupper med undervisning på samma nivå och i samma studietakt. Blandade grupper med olika språk- och utbildningsbakgrund försvårar. Andra ser blandningen som en fördel och menar att det positiva i folkhögskolans sätt att undervisa i en enda sammanhållen grupp överväger. Lärarna på folkhögskolan nämns som intresserade och engagerade.

För att språkundervisning ska ha kvalitet och bli framgångsrik anses från lärarhåll att det är viktigt att få en grupp med relativt jämn nivå, även om det kan finnas fördelar pedagogiskt med mångsidighet. Ett samarbete med Arbetsförmedlingen inför kursstart skulle underlätta så skolan kan planera individanpassat för dem som anvisas till kursen, anser man.

Arbetsförberedande moment

Etableringskursen på folkhögskolan är steg på vägen mot arbetsmarknaden. Deltagarna ser det som att allt de lär för dem närmare arbete, även om de ännu inte kan peka på ett tydligt mål. Språkkunskaper ses som det mest nödvändiga för att få arbete. Studiebesök är uppskattade då de ger inblick i svenskt arbetsliv. Vad som efterlyses av deltagarna är mer konkreta möjligheter till praktik och helst i kombination med språkträning. Den individuella kartläggning som sker vid samtal med lärare ses som ett värdefullt verktyg för att komma vidare. Studie- och yrkesvägledning anses kunna ge ytterligare hjälp, och en fördel vore att det skedde med hemspråksstöd.

Från lärar- och skolläda­representanter ses direkt arbetsförmedlande insatser främst som Arbetsförmedlingens ansvar. Vad folkhögskolan kan ge etableringskursernas deltagare med kort utbildning är trygghet och motiverande och självförtroendehöjande insatser. Frågan om arbete

kommer för snabbt. Inriktning på arbete i etableringskurs på folkhögskola blir snarare en mental förberedelse för hur svensk arbetsmarknad och arbetsliv är organiserat och fungerar. Studiebesök i den mån det är möjligt utifrån språkkunskaper förekommer, liksom lokalt samarbete med Arbetsförmedling kring praktikplatser.

Folkhögskolans pedagogik som startar i individens situation och möjligheter kan ha stor betydelse för kvinnor på etableringskursen då tanken på yrkesarbete utanför hemmet är ny för många. Upplägg av kursen utifrån individens behov, kompetens och intressen tar vara på kvinnors praktiska erfarenheter och tankar inför framtiden. Intervjuade deltagare talar positivt om att det verkar finnas andra förutsättningar för arbete i det nya landet. Utbildning och upptäckt av andra yrkesområden för kvinnor ger nya möjligheter för framtiden.

Utifrån studiens resultat kan man konstatera, att många av deltagarna i etableringskursen, och även många av folkhögskolans övriga deltagare, står långt från arbetsmarknaden. Det kan därför vara viktigt att ha realistiska förväntningar på vilka de "arbetsförberedande" insatserna är och kan vara, och vilken tid som är nödvändig för att nå resultat.

Civilsamhället och den svenska vardagen

Att delta i studiebesök, få besök av olika yrkesgrupper i klassrummet, och att delta i skolans övriga aktiviteter och samtidigt öva svenskan, innebär integration i praktiken.

Kommunens samhällsorientering på hemspråket är nyttig kunskap anser deltagare i denna uppföljning, men är inte direkt jämförbar med folkhögskolans orientering om arbetsliv och vardagsliv. De olika insatserna kompletterar varandra.

Lärar- och skolledarrepresentanter kommer med förslaget att skolorna själva skulle stå för samhällsorientering, som då skulle kunna förmedlas i den takt kursdeltagarna är redo för. Det skulle också bibehålla stabil veckorytm utan avbrott i schemat som inträffar då deltagare kallas till kommunens samhällsorientering.

Svenskt föreningsliv säger sig många deltagare i uppföljningen vara intresserade av, men de talar också om den svårighet som finns genom bristen på språkkunskaper och i att man inte känner till hur man ska få kontakt.

Bland skolorna i urvalet finns även exempel på samarbeten mellan folkhögskola och studieförbund, där studieförbund lokalt erbjuder cirkelledarutbildning där deltagare i etableringskursen har möjlighet att delta på fritiden. En tanke utifrån studiens intervjuer är att skolornas

huvudmän, såväl rörelseskolor som region- kommun- och landstingskolor, kunde skapa och erbjuda mötesplatser utifrån sin verksamhet, till exempel inom folkbildning, eller med hälsa och friskvård och kulturverksamhet. På så sätt skulle huvudmännen kunna fungera som en resurs inom etableringskursen.

Etableringskursens förutsättningar

Etableringskursens format

Etableringskursen omfattar sex månaders studier på heltid. Kursen följer därmed inte det traditionella läsåret med två terminer, som många folkhögskolor väljer.

Representanter från skolorna i studiens urval menar att kurslängden därför skapar problem när det gäller planering och samordning. Kortsiktighet i planering är en osäkerhet vid nyanställning av lärare, eftersom man inte vet om uppdragsutbildning kommer att förlängas och fortsätta.

Ur pedagogisk synpunkt är heltidsstudier med samlad skoldag en fördel eftersom det ger struktur, rutiner och sammanhang. Från deltagarhåll i uppföljningens urval finns olika åsikter om skoldagens längd. Somliga har stark drivkraft och höga ambitioner och önskar längre skoldagar, medan andra har fullt upp med att klara vardagslivet. Flera av kvinnorna som intervjuas påpekar att arbete med hem och barn också väntar efter skolan.

Samarbete

Etableringskursens deltagare har anvisats till folkhögskolan av handläggare på Arbetsförmedlingen. Flertalet deltagare som intervjuats är nöjda med den handläggare de haft, men nämner också att de fått byta. Vad som ska ske efter kursens slut förväntar man sig få hjälp med.

Behovet av samverkan med Arbetsförmedlingen understryks i fokusgrupperna. En upparbetad kontakt med den lokala arbetsförmedlingen är en framgångsfaktor när det gäller planering inför kursstart samt information om vilka deltagare man får sig anvisade, eftersom folkhögskolans pedagogiska uppläggning av kursen utgår från individens situation, behov och möjligheter.

Lärare och skolledare framhåller att en kontinuerlig kontakt med handläggare och Arbetsförmedling under pågående kurs, liksom gemensam planering inför kursens slut, skulle ge bättre möjligheter att ge deltagare en individanpassad plan för kommande studier, praktik och möjlighet till jobb.

Folkhögskolan kan själv bidra till samarbetet med Arbetsförmedlingen med information om skolans pedagogiska arbetssätt. Ömsesidigt utbyte om respektive ansvarsområden och verksamheter vore gynnsamt för utformningen av etableringskurserna.

I fokusgrupperna uttrycks behov av ökat samarbete mellan folkhögskolor för idéutbyte och diskussion kring utformning av etableringskursen. En relativt ny uppdragsverksamhet börjar nu bli möjlig att överblicka och det vore värdefullt att kunna dela erfarenheter med andra skolor inom samma region, via seminarier eller nätverk.

Etablering på folkhögskolevis

Främmande och fungerande pedagogik

Folkhögskolans pedagogik kan inledningsvis verka främmande för etableringskursens deltagare. Folkhögskolans flexibilitet och korta beslutsvägar i verksamheten, en pedagogik som tar utgångspunkt i individens möjligheter och undervisning som startar på individnivå med samtal, diskussioner, studiebesök och praktiska och estetiska uttrycksformer, är nytt och ovant. Inslag som friskvård och kunskap om naturen betraktas inte självklart som del av undervisning av vissa deltagare. De efterfrågar läroböcker och betyg eftersom det är deras tidigare skolerfarenhet.

Efterhand upptäcker man, kanske med förvåning, att man lärt sig mycket och också kan uttrycka det på svenska. Deltagare i intervjuerna berättar att man trivs och uppskattar kursen, känner sig hemmastadda och talar varmt om lärare och skolmiljö. Man får ökat självförtroende och stabilitet i tillvaron.

Lärare och skolledare understryker att folkhögskolan bedriver undervisning i etableringskursen på det sätt som görs i alla kurser, med utgångspunkt i individen. Flexibilitet och öppenhet för individens behov är traditionell folkhögskolepedagogik.

Utifrån denna uppföljning konstateras att det är viktigt att verksamheten i etableringskursen kvalitetssäkras i ambitioner och innehållsliga krav i samma utsträckning som reguljär verksamhet.

Mångfald berikar! Vad betyder kursen för skolan?

Etableringskurs på folkhögskola ökar förståelsen för nyanländas situation. Den blir också en utmaning och chans för skolan att utveckla folkhögskolepedagogik och kurser för en ny målgrupp.

Stegvis integration av deltagare från etableringskurs kan ske med övergång till sfi om det finns på samma folkhögskola, eller till skolans allmänna kurs.

Samverkan med Arbetsförmedlingen finns i uppdraget och ställer andra krav på folkhögskolan än i den ordinarie verksamheten, som skolan med flexibilitet och korta beslutsvägar kan finna lösningar på. Skolor i detta urval har valt att lösa frågan med lärarresurser för etableringskurs genom att tillföra erfarna lärare från skolorna, medan eventuella nyanställningar görs för ordinarie verksamhet. En fråga som kan ställas utifrån studiens resultat är vilken påverkan etableringskursen har på lärarnas kompetens och på undervisningen generellt? Innebär den kompetensutveckling för lärarna? Innebär kursen att även den reguljära verksamheten stärks?

Studien visar även på vikten av att genomföra kursen i anslutning till skolornas ordinarie verksamhet och på att mötesplatser skapas som främjar deltagarnas språkutveckling. Det bidrar till nätverk och kontakter med andra deltagare. Resultatet blir ett aktivt mångfaldsarbete på skolorna genom att övriga kursdeltagare möter etableringskursens deltagare och de lär känna varandra.

Bilaga 1: Uppföljningens genomförande

Urval av skolor – kriterier

Uppföljningen av etableringskurs har utförts på fem folkhögskolor. Urvalet skolor representerar olika huvudmän inom SKL och olika rörelseskolor. Geografisk spridning eftersträvas. I första hand har skolor med deltagare som befinner sig i slutet av kursen valts.

Tolkhjälp

Med stöd av tolken förklaras avsikt med intervjun för den som ska intervjuas, vem som är frågeställare (Folkbildningsrådet) och vad som är den viktigaste frågan. Det har också upprepats att allt som sägs är anonymt.

Det är svårt att förstå vad t.ex. civilsamhälle och svenskt föreningsliv är, eller att göra jämförelser mellan skolformer då man inte känner till vad de innebär.

En slutsats utifrån uppföljningen är att själva frågeställningarna blir en kulturkrock och kollisionen mellan det svenska formella sättet att ställa frågor och de svar man får.

Svaren måste tolkas utifrån svenskt sätt att tänka och fråga och intervjupersonernas referensram och deras möjlighet att ge svar. Orden är uppriktiga, men besvarar kanske inte helt vad frågan egentligen handlar om.

Subjektiv tolkning och påverkan från den som intervjuar är omöjligt att undvika, liksom tolkens egen förståelse, översättning och eventuella filtrering.

Intervjuer med deltagare

Individuella intervjuer har gjorts med 22 deltagare, 14 kvinnor och åtta män, på fyra skolor. En fokusgruppsintervju har genomförts med två kvinnor och fyra män. Tolkar bistod vid intervjun.

Totalt har 28 deltagare intervjuats på fem skolor.

Fokusgrupper lärare och skolledning

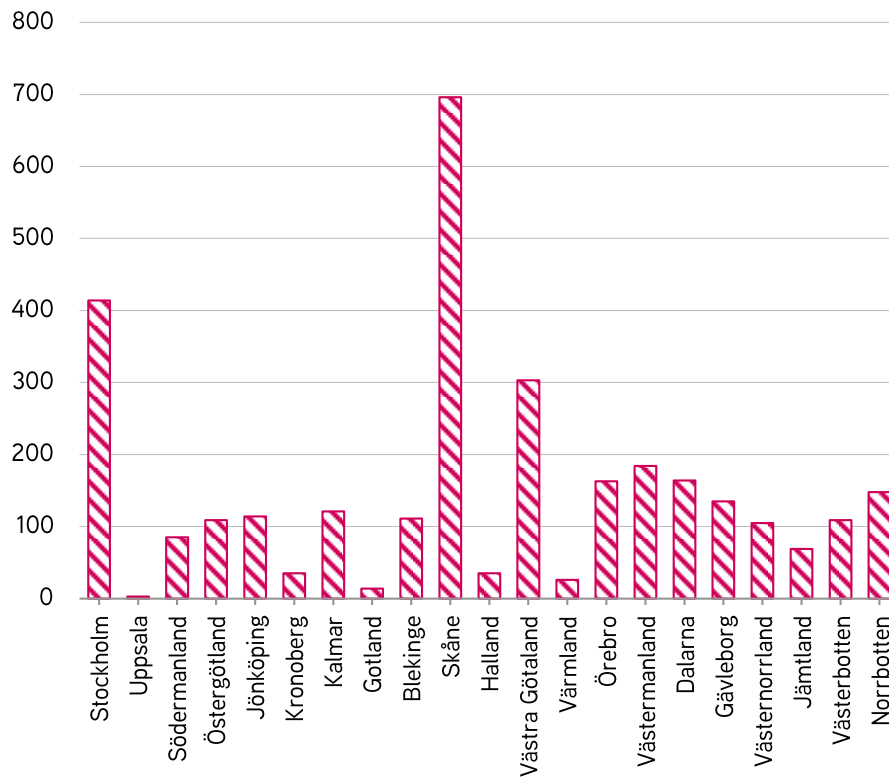
Lärare och skolledning har representerats i två fokusgrupper. Där medverkade fem deltagare i varje med representanter från uppföljningens valda skolor, skolledning och lärare blandat.

Bilaga 2: Etableringskurs på folkhögskola – antal deltagare länsvis 2014 och 2015

Antal tilldelade platser ökade från 1180 platser totalt i landet 2014 till 2400 år 2015. Antal deltagare ökade från 1089 till 2054.

Län	2014			2015		
	Antal delt	Varav kvi	Varav män	Antal delt	Varav kvi	Varav män
Stockholm	164	98	66	250	125	125
Uppsala	0	0	0	3	1	2
Södermanland	34	16	18	51	22	29
Östergötland	22	13	9	87	45	42
Jönköping	37	18	19	77	27	50
Kronoberg	21	9	12	14	8	6
Kalmar	31	12	19	90	35	55
Gotland	0	0	0	14	7	7
Blekinge	45	25	20	66	30	36
Skåne	177	63	114	519	219	300
Halland	11	4	7	24	9	15
Västra Götaland	119	55	64	184	89	95
Värmland	0	0	0	26	10	16
Örebro	75	28	47	88	46	42
Västermanland	44	24	20	140	80	60
Dalarna	69	39	30	95	35	60
Gävleborg	53	28	25	82	39	43
Västernorrland	26	22	4	79	31	48
Jämtland	32	13	19	37	18	19
Västerbotten	55	45	10	54	36	18
Norrbottn	74	45	29	74	55	19
Summa	1089	557	532	2054	967	1087

Antal deltagare per län
fram t.o.m. december 2015

Bilaga 3: Frågeformulär till deltagarna

1. Berätta om dig själv!
2. Vad har kursen här på folkhögskolan betytt för dig?
 - Har du gjort andra aktiviteter genom Af?
 - Samhällsinformation + samhällsinstitutioner
 - Svenska språket
 - Möjlighet att prata svenska?
 - Hur?
 - Arbetsförberedande:
 - Har dina möjligheter till jobb ökat?
 - Har du fått ett större nätverk/lärt känna nya personer?
 - Validering och vägledning; Vad man är bra på, synliggöra sina kompetenser och erfarenheter, vad man vill i framtiden, plan inför framtiden.
 - Orienterande insatser:
 - Studiebesök, Praktik?
 - Känner du bättre till den svenska arbetsmarknaden?
 - Yrkesorientering? (Inom vilka yrkesområden/branscher finns det jobb?)
 - Civila samhället:
 - Föreningsliv
 - Hur lång bör en etableringskurs vara? (Hur bör en dag se ut? Antal undervisningstimmar)
3. Vad har fungerat/inte fungerat/vad kan utvecklas?
 - Samhällsinformation + samhällsinstitutioner
 - Svenska språket
 - Möjlighet att prata svenska?
 - Arbetsförberedande:
 - Har dina möjligheter till jobb ökat?
 - Har du fått ett större nätverk/lärt känna nya personer?
 - Validering och vägledning; Vad man är bra på, synliggöra sina kompetenser och erfarenheter, vad man vill i framtiden, plan inför framtiden.

- Orienterande insatser:
 - Studiebesök
 - Känner du bättre till den svenska arbetsmarknaden?
 - Yrkesorientering? (Inom vilka yrkesområden/branscher)
- Civila samhället:
 - Föreningsliv

4. Vilka är etableringskursens styrkor och svagheter jämfört med andra insatser genom arbetsförmedlingen? (SFI, samhällsinfo, arbetsmarknadsinsatser mm)

- Samhällsinformation + samhällsinstitutioner
- Svenska språket
 - Möjlighet att prata svenska?
- Arbetsförberedande:
 - Har dina möjligheter till jobb ökat?
 - Har du fått ett större nätverk/lärt känna nya personer?
 - Validering och vägledning; Vad man är bra på, synliggöra sina kompetenser och erfarenheter, vad man vill i framtiden, plan inför framtiden.
- Orienterande insatser:
 - Studiebesök
 - Känner du bättre till den svenska arbetsmarknaden?
 - Yrkesorientering? (Inom vilka yrkesområden/branscher finns det jobb?)
- Civila samhället:
 - Föreningsliv

5. Vad händer efter kursen?

Bilaga 4: Frågeformulär till fokusgrupp (lärare och skolläda)

Välkommen till fokusgrupp 3 november

Kvalitativ uppföljning Etableringskurs på folkhögskola

Frågor att reflektera kring:

1. Vilken betydelse har en Etableringskurs på folkhögskola för deltagarna, enligt er uppfattning?
2. Hur har etableringskursen påverkat folkhögskolan?
3. Hur skulle etableringskursen kunna utvecklas?
4. Hur integreras deltagarna i etableringskurserna med övrig verksamhet på skolan, under och efter kursens slut?
5. Har ni något att tillägga?

Stort tack för att du deltar!

Folkbildningsrådet

Lena Östlund
Eva Åström

Bilaga 5: Uppdragsbeskrivning kvalitativ uppföljning Etableringskurs på folkhögskola Dnr 13, 2015, 091 2015-08-28

Uppdragsbeskrivning kvalitativ uppföljning Etableringskurs på folkhögskola

Inledning

Från och med år 2014 har folkhögskolorna erbjudit Etableringskurs på folkhögskola på uppdrag av Arbetsförmedlingen. Utbildningen pågår i sex månader på heltid och innehåller studier i svenska, orienterande och arbetsförberedande insatser. Arbetsförmedlingen och Folkbildningsrådet har för 2015 slutit avtal om 2 400 platser.

Departementet och avtalet ställer krav på statistisk uppföljning. Det kommer att sammanställas av Bidragseenheten och beskrivs inte närmare i detta dokument.

Utöver den statistiska uppföljningen väljer Folkbildningsrådet att göra en kvalitativ uppföljning på deltagarnivå och en på folkhögskolornas lednings- och lärarnivå. Vad och hur denna kvalitativa uppföljning ska göras beskrivs nedan.

Syfte med den kvalitativa uppföljningen

Folkbildningen behöver en större insikt om deltagarnas upplevelse av utbildningen och vad utbildningen leder till i ett längre perspektiv. Vid diskussioner om eventuella nya uppdrag behöver vi ha mer kunskap om nuvarande utbildning.

Omvärldsbevakningen visar på att det kommer finnas ett stort behov av att integrera och utbilda nyanlända många år framöver. Folkbildningen kan spela en viktig roll i detta sammanhang.

Frågeställningar för den kvalitativa uppföljningen

Uppföljningen ska genomföras på fem folkhögskolor.

Deltagarperspektiv

Uppföljningen på deltagarnivå bör ske genom intervjuer eller fokusgrupper av 25 till 30 personer.

Frågeställningar:

- Deltagarnas bakgrund och erfarenheter. Berätta om dig själv?
- När under 2-åriga etableringsplanen går man utbildningen?

- Hur upplever man utbildningen?
 - Har man kommit närmare arbetsmarknaden (arbetsförberedande)?
 - Har man utvecklats inom det svenska språket?
 - Har man fått relevant samhällsinformation och kunskap om arbetsmarknaden (orienterande)?
 - Har man involverats i det civila samhället och fått information om samhällsinstitutionerna
- Etableringskursens styrkor och svagheter jämfört med andra arbetsmarknadsinsatser inom etableringsuppdraget, (som t.ex. SFI)
- Vad har fungerat, vad har inte fungerat, vad kan utvecklas?
- Hur lång bör en Etableringskurs på folkhögskola vara?
- Vad händer efter kursslut, d.v.s. i ett längre perspektiv?

Folkhögskoleperspektiv

Uppföljningen på folkhögskolornas lednings- och lärarnivå bör ske genom två fokusgrupper av totalt cirka tio personer.

Frågeställningar:

- Vad har etableringskurserna inneburit för folkhögskolan?
- Hur möter ni målgruppen i verksamheten? Hur arbetar man med att få deltagaren att;
 - närma sig arbetsmarknaden (arbetsförberedande)?
 - utveckla sig inom det svenska språket?
 - öka sin kunskap om samhället och arbetsmarknaden(orienterande)?
 - involveras i det civila samhället och erhålla kunskap om samhällsinstitutionerna.
 - Hur gör ni för att vara folkbildande?
- Vad betyder kursen för deltagaren?
- Hur fungerar samarbetet med Arbetsförmedlingen?
- Etableringskursens styrkor och svagheter jämfört med andra arbetsmarknadsinsatser inom etableringsuppdraget, (som t.ex. SFI)
- Vad skulle kunna utvecklas?
- Hur lång bör en Etableringskurs på folkhögskola vara?
- Vad har ni lärt er av etableringsuppdraget?

Tillvägagångssätt

Ta hjälp av den uppföljning som gjorts avseende de Studiemotiverande folkhögskolekurserna. Det finns samlat i 2013 och 2014 års regeringsrapporter som finns på Folkbildningsrådets webbplats. Ta del av de villkor och anvisningar som gäller för insatserna *PM för etableringskurs på folkhögskola*, som också finns på vår webbplats.

Uppföljningen (deltagar-, lednings- och lärarnivå) ska genomföras på fem folkhögskolor. Välj de folkhögskolor som har deltagare som befinner sig i slutet av kursen. Både SKL och rörelsefolkhögskolorna ska representeras samt en spridning över landet är önskvärt. Undvik de skolor som kommer att vara med i ESF-projektet SKiM.

Uppföljningen på deltagarnivå bör ske genom intervjuer eller fokusgrupper eller en mix av båda. Uppföljningens fem valda skolor ska representeras. Om möjligt genomför två fokusgrupper och komplettera med individuella intervjuer. Totalt ska 25 till 30 deltagare ingå i studien. Vid behov använd tolk, och om möjligt tillsammans med Arbetsförmedlingen.

Uppföljningen på folkhögskolornas lednings- och lärarnivå bör ske genom två fokusgrupper där uppföljningens fem valda skolor representeras. Fokusgrupperna kan med fördel mixas med rektorer, projektledare och lärare.

En referensgrupp kommer att finnas som bollplank för utvärderaren samt för avstämning.

